

Etiskar meginreglur til verju av siðaarvinum

Etisku meginreglurnar til verju av siðaarvi eru evnaðar til við stöði í andanum, sum er í Sáttmálanum um verju av siðaarvi frá 2003 og verandi altjóða ásetingum um verju av mannarættindum og rættindum hjá upprunafólki. Tær umboða yvirskipaðar meginreglur, sum víða um verða mettar at vera góðar mannagongdir hjá stýrum, felagsskapum og einstaklingum, sum beinleiðis ella óbeinleiðis ávirka siðaarvin fyrri at verja hann, og harvið at viðurkenna ávirkanina, sum hann hevur á frið og burðardyggja menning. Umframt Sáttmálan um verju av siðaarvi frá 2003, Nýtslugerð til at seta sáttmálan í verk og lógarkarmar í londunum, eru hesar Etiskar meginreglur ætlaðar sum grundarlag fyrri menningina av etiskum reglum og amboðum, sum er lagað til tjóðar- og økisumstøður.

- 1) Samfeløg, bólkar og, har tað er hóskaði, einstaklingar eiga at hava **høvuðsábyrgdina** av at verja teirra egna siðaarv.
- 2) **Samfeløg, bólkar og, har tað er hóskaði, einstaklingar hava rættindini** at halda áfram við útinnan, umboðan, framsøgn, vitan og neyðugu førleikunum at tryggja viðurkenning av og virðing fyrri siðaarvinum framyvir.
- 3) **Sínámillum virðing** eins og virðing fyrri og sínámillum viðurkenning av siðaarvinum eiga at ráða millum lond og millum samfeløg, bólkar og, har tað er hóskaði, einstaklingar.
- 4) Samskiptið við samfeløgini, bólkar og, har tað er hóskaði, einstaklingarnar, sum skapa, verja, viðlíkahalda og bera víðari siðaarv skal vera eyðkent við **gjøgnumskygdum** samstarvi, samskipti, samráðingum og ráðgeving og treytað av teirra **sjálvbodna, undanfarna, framhaldandi og upplýsta samtykki**.
- 5) Samfeløg, bólkar og, har tað er hóskaði, einstaklingar skulu hava tryggjaða **atgongd** til tey amboð, lutir, gripir, mentanar- og náttúrustøð, og støð, ið bera í sær minni og sum eru alneyðug fyrri at orðbera siðaarvin, sjálv undir umstøðum, har vápnað stríð er. Vanligar mannagongdir galdandi fyrri atgongdina til siðaarvin eiga altíð at vera virdar, sjálv tã hesar kunnu avmarka almenna atgongd.
- 6) Øll samfeløg, bólkar og, har tað er hóskaði, einstaklingar eiga at meta um virðið á teirra siðaarvi og **hesin siðaarvur eiga ikki at vera virðismettur av uttanhýsis metarum**.
- 7) Samfeløg, bólkar og, har tað er hóskaði, einstaklingar, sum skapa siðaarvin, eiga at verða **vard gjøgnum moralska og ítøkiliga áhuganum**, sum er í slíkum siðaarvi, serliga hvussu hesin verður brúktur, granskaður, skjálprógvaður, lýstur ella tillagaður av samfelagnum ella øðrum.
- 8) **Broytiligi og livandi andin í siðaarvinum** eiga áhaldandi at verða virdur. Sanngildi og serrættur skal ikki vera ein trupulleiki ella forðing fyrri at verja siðaarvin.
- 9) Samfeløg, bólkar, staðbundin, lands og tvørtjóða felagsskapir og einstaklingar eiga neyvt at meta um beinleiðis og óbeinleiðis, stuttíðar og langtíðar, mógulig og ivaleys **árin** av einhvørjari avgerð, sum kann ávirka lívførið í siðaarvinum ella avvarandi samfelagi sum útinna hann.

- 10) Samfeløg, bólkar og, har tað er hóskaði, einstaklingar eiga at hava avgerandi leiklut í at meta um, hvat kann vera ein **hóttan mótvegis teirra siðaarvi**, íroknað tá hann verður tikin úr samanhangi, tá hann gerst ein handilsvøra og tá hann verður skeivt útlagdur, umframt at meta um, hvat skal gerast fyri at forða fyri og avmarka slíkar hóttanir.
- 11) **Mentanarligt fjølbroytni** og samleikin, sum er í einum samfelagi, bólki og einstaklingi eiga altíð at vera vird. Við virðing fyri teimum normum og virðum, sum eru í einum samfelagi, bólki og einstaklingi, eigur eitt serligt atlit at vera tikið til javnstøða millum **kynini**, at fáa tey **ungu** við og at **virða tjóðbólkaeyðkenni**, tá verjutiltøk verða sett í verk.
- 12) Verja av siðaarvi er **til frama fyri alla mannaættina** og eigur tí at vera farið undir hesa við sínámillum samstarvi millum lond, landspartar, øki og altjóða partar; tó skulu samfeløg, bólkar, og har tað er hóskaði, einstaklingar ongantið fremmandgerast frá teirra egnu siðaarvi.